

До спеціалізованої вченої ради К 64.051.28
Харківського національного університету
ім. В.Н. Каразіна

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента
Старинського Миколи Володимировича на дисертацію
Мельник Сергія Миколайовича «Типологія юридичної відповідальності
за адміністративним правом України», поданої на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 –
адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку нашої держави характеризується інтенсивним проведенням демократичних реформ, головні з яких направлені на забезпечення та реалізацію прав і законних інтересів громадян нашого суспільства. Разом з тим, як показує аналіз практики функціонування розвинених держав, багато в чому успіхи демократичних перетворень залежать від того, наскільки повно реалізується право в суспільстві, підтримується різними верствами населення взагалі та кожним індивідом зокрема. У зв'язку з цим, важливого значення для розвитку суспільства набувають ті механізми які дають можливість усвідомити цінність права та, в разі необхідності, забезпечити його підтримку і панування. Як свідчить розвиток демократичних суспільств одним з таких механізмів є інститут юридичної відповідальності. Без належного розвитку інститут юридичної відповідальності право в державі стає безсилим і декларативним, влада стає нездатною забезпечити правопорядок, а в разі порушення – його відновити. В цьому плані надзвичайну роль відіграє юридична наука яка досліджує інститут юридичної відповідальності, оскільки саме вона має можливість продукувати рекомендації та пропозиції втілення в життя яких буде сприяти найбільш

ефективному забезпеченню дотримання правових норм та забезпеченню правопорядку.

Як показує практика правозастосовної діяльності, юридична відповідальність є невід'ємною складовою адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, оскільки саме вона є тим примусовим засобом, що забезпечує виконання владних приписів уповноважених суб'єктів. Крім того, варто особливо наголосити на тому, що юридична відповідальність в адміністративному праві забезпечує стабільність суспільного життя в нашій державі, підвищує гарантії захищеності прав громадян, і тим самим, набуває значення ефективного правового способу впливу на розвиток суспільних відносин.

Разом з цим, не дивлячись на таку надзвичайну роль юридичної відповідальності в адміністративному праві, у сучасній науці адміністративного права ще не склалось чітке уявлення про її природу, суть та зміст. Свідченням цього є наявність різних концепцій юридичної відповідальності в адміністративному праві. Також варто звернути увагу на те, що в науці адміністративного права домінують підходи та характеристики юридичної відповідальності в адміністративному праві, що були отримані нею у спідок від радянської юридичної науки. Зазначене дає можливість констатувати наявність необхідності дослідження та розробки інституту юридичної відповідальності, що в подальшому сприятиме ефективному забезпеченню встановленого у державі правопорядку.

Враховуючи зазначене вважаємо, що дисертаційна робота Мельника Сергія Миколайовича, що присвячена дослідженню типології юридичної відповідальності в адміністративному праві є надзвичайно актуальною як для правозастосовної діяльності так і для юридичної науки.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, викладені у дисертації, ґрунтуються на використанні сучасних

прийомів і методів наукового пізнання, що обрані із врахуванням визначеної мети та сформульованих завдань.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі нормативних конструкцій юридичної відповідальності в адміністративному праві та їх систематизації шляхом виділення типологічних характеристик, а також у виробленні на основі отриманих результатів практичних рекомендацій щодо використання результатів типології у правотворчій діяльності.

При проведенні дисертаційного дослідження автором вміло використані такі методи наукового пізнання як: діалектичний, метод систематизації, формально-юридичний метод, системно-структурний метод, структурно-функціональний метод, метод правового моделювання та ряд інших.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі реалізації відносин юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Предметом дослідження є типологія юридичної відповідальності в адміністративному праві, що здійснюється на підставі аналізу відповідних правових норм та практики їх реалізації.

Структура роботи сприяє досягненню поставленої мети та виконанню поставлених завдань. Достовірність і обґрунтованість результатів дисертації підтверджується використанням результатів досліджень провідних науковців в галузі теорії права, адміністративного та інших галузей права, що дало змогу автору всебічно розглянути типологію юридичної відповідальності в адміністративному праві та надати практичні рекомендації по її застосуванню в правотворчій діяльності. Для виконання дисертації опрацьовано достатню кількість наукових та нормативних джерел (195 найменувань).

Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне монографічне дисертаційне дослідження, яке виконане дисертантом особисто.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна результатів наукового дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертації Мельник С.М., значною мірою зумовлюється актуальністю дослідження та обраним напрямом і полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних дослідженням типології юридичної відповідальності в адміністративному праві України. У дисертаційному дослідженні відображається авторська позиція щодо розв'язання конкретних правових проблем, пов'язаних з юридичною відповідальністю в адміністративному праві та її типологією.

У дисертації висунуто низку положень, нових для теорії та важливих для юридичної практики, з яких на особливу увагу заслуговують наступні.

Логічним видається, що дисертаційне дослідження розпочато з з'ясування поняття та ознак юридичної відповідальності (стр. 11). В результаті проведеного дослідження автор приходить до висновку, що юридична відповідальність в адміністративному праві - це правовідносини, що полягають у застосуванні владним суб'єктом із дотриманням адміністративно-процесуальної форми заходів впливу карального або компенсаційного характеру до особи, що вчинила передбачене законом протиправне діяння (стр. 44).

Також для усвідомлення суті та ролі юридичної відповідальності в адміністративному праві дисертантом були досліджені її функції. Зокрема автором були виділені основні функції – охоронна і карна, та похідні від карної функції превенції правопорушень (загальної і спеціальної), припинення правопорушень, компенсації завданої правопорушенням шкоди (стр. 23-24). Значна увага в роботі приділена характеристиці управлінської, забезпечувальної та правозахисної функцій юридичної відповідальності (стр. 24-30).

Значний науковий інтерес становить розділ роботи, в якому описується типологія, як методологічна основа досліджень юридичної відповідальності в адміністративному праві. Слід вказати на те, що вітчизняна наука адміністративного права в своїй переважній більшості обходить увагою методологічні питання дослідження адміністративно-правових явищ. Рецензоване дисертаційне дослідження є приємним виключенням з цієї тенденції і містить у собі характеристику методологічного інструментарію який дає можливість отримати нові наукові знання, що допоможуть усвідомленню суті і змісту адміністративно-правових явищ, і відповідно їх ефективному унормуванню.

В результаті проведеного дослідження дисертантом було охарактеризовано окремі типи юридичної відповідальності в адміністративному праві.

Беручи в якості основи функції юридичної відповідальності дисертантом було виділено три функціональні типи юридичної відповідальності, а саме: карно-превентивний, карно-припинювальний та карно-компенсаційний (стр. 51). Дисертантом на підставі аналізу ряду нормативних актів проаналізовані виділені типи юридичної відповідальності та надано їх детальну характеристику.

В результаті аналізу процесуальних конструкцій юридичної відповідальності, що містяться в різних актах адміністративного законодавства, автором рецензованої дисертаційної роботи було виділено чотири типи юридичної відповідальності (стр. 60) та детально їх проаналізовано.

Беручи в якості основи характер відноси між особою що застосовує юридичну відповідальність, та особою, яка притягується до відповідальності дисертантом було виділено два типи відповідальності, а саме внутрішньоорганізаційна та позаорганізаційна (стр. 95).

В результаті застосування такої ознаки як характер стягнень або санкцій, які виступають мірою юридичної відповідальності дисертантом надано характеристику санкційних типів юридичної відповідальності в адміністративному праві. Зокрема автором надана характеристика таких типів юридичної відповідальності як фінансова, майнова, організаційно-статусна і морально-психологічна. В процесі дослідження виділених типів юридичної відповідальності, автором було зроблено висновок який є надзвичайно важливим для подальшого розвитку інституту юридичної відповідальності в адміністративному праві і комплексного його дослідження, а саме на підставі аналізу правових норм, що передбачають застосування фінансових санкцій доводиться, що фінансова відповідальність має адміністративну природу (стр. 111-116).

Значна увага в дисертаційному дослідженні приділена практичним аспектам типологічного дослідження юридичної відповідальності в адміністративному праві. Зокрема автор обґрунтовує та пояснює роль типології юридичної відповідальності в процесі систематизації законодавства про юридичну відповідальність. Дисертант доводить, що здійснення кодифікації законодавства про юридичну відповідальність на основі процесуальних типів юридичної відповідальності буде найбільш ефективним, оскільки саме процесуальні конструкції найбільшою мірою підпадають уніфікації (стр. 151).

Значний практичний інтерес становить розділ в якому надається характеристика використання типології юридичної відповідальності у правотворчій діяльності. При цьому вказується на те, що досліджена типологія юридичної відповідальності в адміністративному праві може бути використана як методологічна основа для створення нових конструкцій юридичної відповідальності у нових законах. Автором описується детальний алгоритм дій законотворця при формуванні процесуальної конструкції юридичної відповідальності (стр. 155-157).

Висновки, пропозиції і рекомендації, що характеризуються науковою новизною або практичною значущістю, достатньо повно та чітко окреслені у вступі роботи, відображені в розділах її основної частини, висновках.

Наукове та практичне значення роботи. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Структура і зміст роботи свідчать про цілеспрямованість та комплексний характер дослідження. Це дало можливість автору дійти результатів і обґрунтувати низку нових положень, які мають важливе значення для адміністративно-правової науки та практики.

Зокрема, положення, висновки і пропозиції проведеного дослідження розширюють існуючі уявлення про інститут юридичної відповідальності, поглиблюють знання про юридичну відповідальність в адміністративному праві, а також відображають авторську позицію у розв'язанні конкретних правових проблем, пов'язаних застосуванням юридичної відповідальності в адміністративно-правових відносинах.

Дисертація характеризується як науковою, так і практичною значущістю. Основні висновки та рекомендації, запропоновані у роботі можуть бути використані: для розробки та удосконалення чинного законодавства України; для подальшого розроблення питань вдосконалення правового регулювання відносин юридичної відповідальності; при викладанні дисциплін «Теорія права», «Адміністративне право України», «Адміністративна відповідальність» у юридичних вузах, а також при підготовці лекцій та навчальних посібників.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 194 сторінки, список

використаних джерел містить 195 найменувань і займає 18 сторінок.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено у п'яти статтях, з яких чотири опубліковано у фахових виданнях України та одна у зарубіжному науковому виданні, а також у тезах п'яти доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Для проведення типологізації юридичної відповідальності в адміністративному праві дисертант під час визначення меж адміністративного права прийшов до висновку, що предмет адміністративного права – це сукупність суспільних відносин, що виникають і розвиваються між суб'єктами в умовах, коли один з них має по відношенні до іншого юридично визначені владні повноваження і пов'язані із реалізацією цих повноважень (стр. 41). Як уявляється таке сприйняття предмету адміністративного права потребує додаткової аргументації, оскільки в адміністративному праві є приклади відносин між суб'єктами без умов, коли один з них має по відношенні до іншого юридично визначені владні повноваження.

2. Потребує додаткової аргументації позиція автора стосовно природи адміністративно-судового типу юридичної відповідальності, який виділяється серед процесуальних типів юридичної відповідальності в адміністративному праві. З одного боку складається враження, що дисертант вважає судову частину процесу застосування відповідних санкцій

продовженням адміністративної процедури, а з іншого, пропонує урегулювати цю процедуру за аналогією зі статтею 186-3 КАСУ, тобто відповідно до принципів адміністративного судочинства.

3. Не зовсім вдалою видається пропозиція автора щодо назви одного із санкційних типів юридичної відповідальності в адміністративному праві «фінансова відповідальність» з огляду на розповсюдженість цього терміну у фінансовому праві з дещо іншим змістом. Враховуючи зміст санкцій, який покладений в основу виділення зазначеного типу відповідальності можна було б використати, наприклад, термін «грошова відповідальність», що було б більш точним.

4. У процесі типологічного дослідження автором часто акцентується увага на недоліках правового регулювання відносин юридичної відповідальності в адміністративному праві, особливо стосовно їх процесуальної форми. Проте не вистачає узагальненої позиції автора щодо власного бачення доцільного типологічного різноманіття юридичної відповідальності в адміністративному праві. Таке узагальнення зробило б рецензовану дисертацію ще більш цікавою.

Висловлені зауваження стосуються переважно спірних, дискусійних питань, певної незавершеності чи неповноти розгляду окремих питань теми дисертації, є передумовою дискусії в ході захисту, не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної Мельник С.М. дисертаційної роботи та не знижують її високий науково-теоретичний рівень й практичну значущість.

Висновок

Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належно. Наукові статті, які опубліковані за темою дисертаційного дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертанта.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Дисертаційне дослідження «Типологія юридичної відповідальності за адміністративним правом України» виконане на належному науковому рівні, повністю відповідає за своїм змістом, теоретичним рівнем, науковою обґрунтованістю, новизною та оформленням вимогам п. 11-13 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння звання старшого наукового співробітника, а його автор – Мельник Сергій Миколайович – у разі успішного публічного захисту, заслуговує на присвоєння вченого ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін та банківського права
Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи
Національного банку України»,
кандидат юридичних наук, доцент**

М.В. Старинський

